

Ediční poznámka

Český překlad knihy Györgye Lukácse *Dějiny a třídní vědomí* vznikl na sklonku šedesátých let minulého století zásluhou českého filosofa a sociologa Lubomíra Sochora. Sochor překlad vyhotovil a připravil k vydání v roce 1969 pro nakladatelství Svoboda. Vzhledem k tomu, že téhož roku započalo „utahování šroubů“, které následovalo po definitivním krachu reformního procesu spjatého s pražským jarem a projevilo se v zásazích do kulturní činnosti, ediční a překladatelskou činnost nevyjímaje, nestihl už hotový překlad vyjít.

Sochor překládal podle druhého svazku *Sebraných spisů Györgye Lukácse*.¹ Lukácsovy *Spisy* začaly vycházet počínaje rokem 1962 v německém nakladatelství Luchterhand. Do dnešního dne nebyl projekt spisů završen. Druhý svazek, který zahrnuje „rané spisy“, byl vydán v roce 1968. Jádro svazku tvoří druhé, nezměněné německé vydání *Dějin a třídního vědomí*. Zahrnuje však mimoto celou řadu tematicky i dobou vzniku spřízněných kratších textů, které dokreslují či do detailů rozpracovávají některé z myšlenek vyslovených v Lukácsově nejslavnější knize.

Sochor dle svých slov pomýšlel na překlad Lukácsova stěžejního díla již počátkem šedesátých let. Jako mnoho jiných překladatelů před ním však i on narazil na následující překážku: od roku 1923 prakticky až do roku 1967 Lukács odmítal autorizovat reedici *Dějin a třídního vědomí* nebo dát svolení k cizojazyčnému překladu. Francouzský překlad, který v roce 1960 pořídil Kostas Axelos, vyšel bez vědomí a souhlasu autora, což vzbudilo jeho nevoli.² Není známo, zda nebo jak se případně ohradil vůči fotomechanickému přetisku prvního německého vydání, který se objevil v roce 1967 v Amsterdamu též bez výslovného souhlasu Lukácse.³

¹ Lukács, G., *Werke*, 18. sv., Luchterhand Verlag, Neuwied – Berlin 1962–1986. Reedice zmíněného vydání se od roku 2009 připravuje v bielefeldském nakladatelství Aisthesis Verlag.

² Lukács, G., *Histoire et conscience de classe*, trad. par Kostas Axelos et J. Bois, Editions de Minuit, Paris 1960. Srov. Bermann, M., Lukács's Cosmic Chutzpah, in: Marcus, J., Tarr, Z. (eds.), *Georg Lukács. Theory, Culture and Politics*, Transaction Publishers, New Brunswick 1989, s. 140.

³ Lukács, G., *Geschichte und Klassenbewusstsein. Studien über marxistische Dialektik*, Verlag de Munter, Amsterdam 1967.

Lukácsův odpor se však zlomil, když pokročily přípravy příslušného svazku *Sebraných spisů*, v němž měly být přetištěny jeho rané texty a *Dějiny a třídní vědomí*. U příležitosti druhého vydání však Lukács celý svazek opatřil obsáhlou Předmluvou, sepsanou zkraje roku 1967, ve které své rané texty, *Dějiny a třídní vědomí* nevyjímaje, interpretačně rámuje. Roku 1967 spatřil světlo světa italský překlad. Zároveň započaly práce na srbochorvatském překladu.⁴ V témže roce se Sochor písemně obrátil na Lukáče stran českého překladu. Lukács souhlasil, nicméně si vymínil, že do českého vydání musí být zahrnuta zmiňovaná Předmluva k celému druhému svazku. Předmluvu lze ovšem číst nejen jako interpretační rámec, ale stejnou měrou jako fragment Lukácsovy intelektuální autobiografie. V tom je nedocenitelná. Sochorův ediční návrh původně počítal s tím, že do svazku s českým překladem *Dějin a třídního vědomí* bude rovněž zahrnuta Lukácsova esej „Mojžiš Hess a idealistická dialektika“ (1926). Po vzájemně domluvě se Sochor rozhodl tuto esej nepřekládat. V jeho literární pozůstalosti se však dochovaly české překlady jiných dvou důležitých Lukácsových textů, které jsou tematicky daleko více spojené s vlastním námětem *Dějin a třídního vědomí* a které jsou obsaženy v druhém svazku *Sebraných spisů*. Jde jednak o ranou verzi eseje „Co je to ortodoxní marxismus?“ z roku 1919, která se od Lukácsovy pozdější verze v některých bodech odchyluje, jednak o recenzi Bucharinovy knihy o historickém materialismu z roku 1925, v níž Lukács předkládá svoji kritiku technologického determinismu. Přesto nic nenasvědčuje tomu, že by Sochor pomýšlel na to, tyto dva překlady do českého vydání *Dějin a třídního vědomí*, které připravoval, začlenit.⁵

Strojopis českého překladu koloval v sedmdesátých letech mezi Sochorovými přáteli. Zachoval se v jeho literární pozůstalosti, ve Fondu Lubomíra Socho-

⁴ Lukács, G., *Storia i coscienza di classe*, trad. di G. Piana, Sugar Editore, Milano 1967. Italský překlad zahrnuje zmiňovanou Lukácsovu Předmluvu, dokončenou v březnu roku 1967. Na srbochorvatském překladu se podílel jugoslávský filosof Milan Kangrga, jenž náleží do okruhu autorů kolem časopisu *Praxis*. Lukács, G., *Povijest i klasna svijest. Studija o marksističkoj dialektici*, prev. M. Kangrga, D. Pejovic, Naprijed, Zagreb 1970.

⁵ Na okraj stojí za to zmínit, že v českém překladu dříve vyšly dva úryvky z Lukácsovy knihy. V roce 1967 část eseje o zvěcnění v časopise *Plamen* (Lukács, G., Zvěcnění a kapitalismus, *Plamen* 9, 1967, 1, s. 100–105), v roce 1921 úryvek z eseje o třídním vědomí v časopise *Červen* (Lukács, G., Třídní vědomí, překl. neu., *Červen* IV, 1921, č. 1, s. 224–227, č. 2, s. 236–238). Jedná se o český překlad eseje, který vznikl roku 1920.

ra, který vznikl v osmdesátých letech v Archivu a muzeu literatury (*Archives et musée de la littérature*) při Královské knihovně v Bruselu. Sochorem korigovaný strojopis, uložený v pozůstalosti, posloužil jako podklad pro naše vydání. Při revizi překladu byly vzaty v potaz Sochorovy opravy zanesené tužkou ve strojopisu. Opravili jsme zjevné chyby či terminologické nepřesnosti. Tam, kde byl překlad doslovný, nicméně na úkor srozumitelnosti, jsme se pokusili věty zjednodušit bez narušení toku myšlenky či věcného obsahu. Překlad jsme doplnili o chybějící bibliografické odkazy k českým překladům, pokud byly pořízeny. Je to zejména případ *Spisů* Marxe a Engelse, Leninových *Spisů*, výboru z díla Rosy Luxemburgové, ale také děl Kautského, Bernsteina, Hilferdinga, Trockého, Simmela, Kanta či Hegela, k nimž se Lukács ve své knize vztahuje. Terminologicky jsme se přitom přidrželi zavedených překladů Marxových a Engelsových *Spisů* (např. „výrobní síly“, „výrobní vztahy“). Pokud jde o termín „zugerechnetes Bewusstsein“, resp. „zugerechnetes Klassenbewusstsein“, který Lukács převzal z právníkové literatury, rozhodli jsme se nakonec ponechat Sochorův překlad „přiřazené vědomí“, resp. „přiřazené třídní vědomí“ a nijak do něj nezasahovat.⁶ Sochor sám byl vzděláním právník a jistě po dobrém zvážení všech možných českých ekvivalentů pro latinské slovo „imputatio“ („přičíst“, „přiřadit“, „připsat“, „imputovat“) zvolil jako nejvhodnějšího kandidáta právě slovo „přiřazené“. Ostatně i v právníké literatuře existuje v tomto ohledu jistá míra volnosti a běžně se lze setkat s užitím různých výrazů. V neposlední řadě jsme upravili Sochorovy překlady Kanta, Fichta a Hegela podle existujících překladů.

Vřelý dík patří zejména Janu Rubešovi, který v osmdesátých letech minulého století založil pod křídly AML Fond exilové literatury a jehož zásluhou a péčí se fond rozrůstal o literární pozůstalosti významných exilových autorů, včetně Lubomíra Sochora. Jan Rubeš mi zpřístupnil Sochorovu pozůstalost a poskytl mnoho cenných rad. Bývalému řediteli AML Marku Quaghebeurovi a současné ředitelce Laurence Boudartové děkuji za vstřícný přístup a za vytvoření pracovního zázemí při mých návštěvách AML. Marii Sochorové a Michelle Sochorové děkuji za všestrannou podporu, kterou poskytly a poskytují projektu vydávání překladů, ale i písemnosti z pozůstalosti Lubomíra Sochora. Děkuji Rebece Vejnarové (nyní Rmoutilové) za pořízení přepisu strojopisu a za kolacionování vý-

⁶ Lukács objasňuje systematicko-historické souvislosti, včetně odbočky do římského práva, své užití pojmu „přiřazeného vědomí“ v textu sepsaného někdy v letech 1925–1926, který byl náhodou objeven v polovině devadesátých let v moskevském archivu. Srov. Lukács, G., *A Defence of History and Class Consciousness. Tailism and the Dialectics*, přel. E. Leslie, Verso, London 2000, s. 63–84.

sledného přepisu. S vypracováním seznamu literatury pomohl Daniel Štěpánek a Miloslav Caňko. Překlad zrevidovala s mým přispěním Alena Bakešová. Celý text vícekrát a pokaždé velmi svědomitě přečetla a navrhla řadu úprav, kterými přispěla k jeho výraznému vylepšení. Jí také patří největší dík.

Ivan Landa